

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.110>

УДК 657:336.02

*А. С. Моргуненко,
здобувач вищої освіти третього (доктор філософії) рівня
кафедри обліку та аудиту, Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2787-2788>*

МЕТОДИ ОЦІНКИ УМОВ КОНТРОЛЬОВАНИХ ОПЕРАЦІЙ: ВІТЧИЗНЯНІ ТА СВІТОВІ ПІДХОДИ

*A. Morhunenko,
Postgraduate student of the Department of Accounting and Audit,
State Tax University*

METHODS FOR ASSESSING THE CONDITIONS OF CONTROLLED TRANSACTIONS OF MNE GROUP: DOMESTIC AND INTERNATIONAL APPROACHES

У статті досліджено методи оцінки відповідності контрольованих операцій принципу «витягнутої руки», які використовуються суб'єктами політики трансфертного ціноутворення. За результатами аналізу встановлено основні методи, що можуть застосовуватися компаніями для цілей управлінського обліку та оподаткування, а також визначено особливості їх використання.

Об'єктом дослідження є застосування методів оцінки операцій з трансфертного ціноутворення та їх законодавчо-нормативне регулювання в різних країнах світу, з урахуванням національних особливостей нормативно-правових актів. Дослідження охоплює Україну, країни-члени ОЕСР і юрисдикції за її межами, враховуючи діяльність учасників міжнародної групи компаній у різних правових умовах.

Предметом дослідження є закріплені на законодавчому рівні методи трансфертного ціноутворення, специфіка їх використання, а також існування спеціальних положень щодо трансфертного ціноутворення операцій з сировинними товарами.

За результатами сформовано актуальну порівняльну характеристику законодавчих норм регулювання застосування методів трансфертного ціноутворення, виділено особливості різних податкових систем, для врахування суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність через пов'язаних осіб та при формуванні єдиної політики трансфертного ціноутворення на рівні МГК. Крім того, результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення законодавства України в контексті її євроінтеграційних процесів.

The article examines the methods of assessing the compliance of controlled transactions with the arm's length principle used by transfer pricing policy subjects. The results of the analysis identify the main methods that can be used by companies for management accounting and tax purposes, as well as the characteristics of their use.

The subject of the study is the application of transfer pricing methods and their legislative and regulatory regulation in different countries of the world, taking into account the national characteristics of regulatory and legal acts. The study covers Ukraine, OECD member countries and jurisdictions outside its borders, taking into account the activities of participants of an international group of companies in different legal conditions.

The subject of the study is the methods of transfer pricing established at the legislative level, the peculiarities of their application, as well as the existence of special provisions on transfer pricing of transactions with raw materials.

The study uses comparative legal analysis to assess the consistency of national legislation with international approaches to transfer pricing and a systematic approach to transfer pricing as an integrated component of tax and accounting regulation. The identification of regulatory discrepancies and legislative differences is carried out by systematising, generalising and critically evaluating the legal norms and practices of leading countries in the world. The application of the modelling method allowed us to develop a conceptual model for the improvement of the legislative regulation of transfer pricing in Ukraine, taking into account the national characteristics and global practice of advanced countries of the world.

The results of the study formed an up-to-date comparative character of the legislative norms regulating the application of transfer pricing methods, highlighted the features of different tax systems, for consideration by business entities operating through related parties and when forming a unified transfer pricing policy at the level of MNE Group. In addition, the results of the study can be used to improve the legislation of Ukraine in the context of its European integration processes.

Ключові слова: *контрольовані операції, трансфертне ціноутворення, законодавчо-нормативне регулювання, механізм трансфертного ціноутворення, методи трансфертного ціноутворення.*

Keywords: *controlled transactions, transfer pricing, legislative and legal regulation, transfer pricing mechanism, transfer pricing methods.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Зростання глобальної торгівлі спричинило розширення діяльності міжнародних груп компаній*

(МГК), які мають багаторівневі структури та здійснюють свою діяльність через мережу пов'язаних осіб, ефективно управляючи економічними ресурсами групи. Механізм трансфертного ціноутворення забезпечує можливість ефективного управління ціноутворенням в операціях між учасниками групи, сприяючи оптимізації податкового навантаження групи компаній та формування єдиної та узгодженої політики.

Зважаючи на тісний взаємозв'язок трансфертного ціноутворення з оптимізацією податкових зобов'язань, проблема вибору методу оцінки контрольованої операції є актуальною як для окремих суб'єктів господарювання, групи компаній, так і для податкових органів і держав в цілому. Податкове законодавство України з трансфертного ціноутворення продовжує розвиватися, а визначення найбільш доцільного методу трансфертного ціноутворення залишається доволі складним завданням для різних суб'єктів: господарюючих одиниць, державних органів, міжнародних організацій та аудиторських компаній. Виникає необхідність розробки практичних рекомендацій, які б консолідували нормативно-правові акти, надавали деталізовані роз'яснення та містили практичні приклади застосування методів трансфертного ціноутворення з урахуванням національної специфіки. Розширення міжнародних зв'язків, збільшення кількості МГК та зважаючи на особливості податкового законодавства кожної із юрисдикцій МГК, питання організації процесу обрання методу оцінки контрольованої операції набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання методів трансфертного ціноутворення з урахуванням специфіки окремих країн привертало увагу як вітчизняних так і закордонних науковців, зокрема: Атанасову А. [1], Муравського О. [2], Перчевича Х. та Хладіку М. [3], Сапрунову О., Курілова Є., Кругляка В. та Мішина М. [4], Титенко Л. та Богдана С. [5], та багато інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є удосконалення вітчизняної практики механізму трансфертного

ціноутворення на основі аналізу міжнародного досвіду застосування методів трансфертного ціноутворення та виявлення специфічних національних особливостей законодавства країн-членів ЄС щодо контролю за трансфертним ціноутворенням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибір методу оцінки відповідності трансфертних цін у контрольованих операціях ринковим умовам за принципом «витагнутої руки» є надзвичайно актуальним, враховуючи відмінності у законодавчо-нормативному регулюванні різних юрисдикцій та специфіку міжнародних господарських відносин. Як зазначає О. Ю. Муравський [2], через відсутність регулювання міжнародними стандартами фінансової звітності операцій, що підпадають під контроль трансфертного ціноутворення, податкові норми надають суб'єктам господарювання значну свободу дій.

Х. Перчевич та М. Гладика стверджують [3], що при дослідженні методів трансфертного ціноутворення авторські погляди умовно можна поділити на дві групи: перша група охоплює методи трансфертного ціноутворення з точки зору управлінського обліку, до яких автори відносять методи на основі ринкових цін, собівартості, договірних цін та подвійного трансфертного ціноутворення, а друга група включає методи трансфертного ціноутворення відповідно до стандартів ОЕСР, які класифікуються на три підгрупи: традиційні методи (метод порівняльної неконтрольованої ціни (далі – ПНК), метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс»), методи транзакційного прибутку (метод транзакційної чистої маржі, метод розподілу прибутку) та інші методи. Л. В. Титенко та С. В. Богдан [5] вважають, що на практиці в рамках управлінському обліку при оцінці операцій доцільно використовувати методи трансфертного ціноутворення на основі собівартості.

У свою чергу, А. Атанасова [1] класифікує методи трансфертного ціноутворення з позицій фінансового обліку, оподаткування та управлінського обліку, розділяючи кожен групу на ринкові та неринкові. У

фінансовому обліку автор виділяє методи лише ринкові, зокрема за МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» (котирування цін, заявлені ціни, неспостережувані гіпотези) та національними стандартами Болгарії (метод порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс»). Податкові методи базуються на Настановах ОЕСР і є ринковими. Методи, які використовуються в рамках управлінського обліку, авторкою класифікуються як ринкові (пряма ринкова ціна, метод «витрати плюс») і неринкові методи (граничні витрати, повні витрати, подвійна трансфертна ціна). При цьому неринкові методи можуть використовуватися виключно для внутрішніх розрахунків між підрозділами однієї юридичної особи. На думку автора, їхнє застосування у відносинах між незалежними юридичними особами може викривити фінансові показники та створити податкові ризики [1]. Зважаючи на характерні особливості методів трансфертного ціноутворення вважаємо, що автори недостатньо враховують проблематику оцінки операцій з трансфертного ціноутворення та потребу в оперативному реагуванні на зовнішні чинники.

Характеристика застосування методів оцінки операцій з трансфертного ціноутворення за результатами дослідження податкового законодавства України та аналізу міжнародних рекомендацій наведено в табл. 1.

За даними таблиці 1 видно, що в Україні імплементовані методи відповідно до рекомендацій ОЕСР. У Настановах ОЕСР передбачено поділ методів на три групи: традиційні, транзакційні та інші методи. Водночас вітчизняне законодавство не здійснює поділу на групи і має певні особливості, зокрема щодо імперативної норми застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни для сировинних товарів. Варто зазначити, що ОЕСР допускає використання й інших методів, не конкретизованих у Настановах ОЕСР, за умови, що їх застосування надає можливість встановити відповідність умов контрольованої операції принципу «витягнутої руки», а застосування визнаних методів ОЕСР є неможливим або менш доречним для конкретних фактів і обставин.

Таблиця 1. Характеристика методів оцінки операцій з трансфертного ціноутворення

Джерело	Назва методу	Група методів	Характеристика застосування методів
Настанови ОЕСР [7]	Метод ПНЦ	Традиційні методи	Здійснюється порівняння ціни контрольованої операції з аналогічною ціною зіставної (неконтрольованої) операції. Потребує максимальної ідентичності предмету операцій, або застосування коригувань з метою досягнення такої відповідності.
	Метод ціни перепродажу		Здійснюється аналіз порівняння показника валової рентабельності, отриманого в контрольованій операції з аналогічним показником неконтрольованої (зіставної) операції. При цьому існує ряд застережень у разі відмінностей: функціональних профілів сторін; відмінностей у веденні бізнесу; наявності значного проміжку часу між придбанням та реалізацією товару; розподілу витрат у порівняній операції.
	Метод «витрати плюс»		Здійснюється аналіз показника валової рентабельності собівартості отриманої в контрольованій операції з аналогічним показником неконтрольованої (зіставної) операції. При цьому існує ряд застережень у разі відмінностей: функціональних профілів сторін; відмінностей у веденні бізнесу; наявності значного проміжку часу між придбанням та реалізацією товару; розподілу витрат у порівняній операції.
	Метод чистого прибутку	Транзакційні методи	Здійснюється аналіз показника рентабельності отриманого в контрольованій операції з аналогічним показником неконтрольованої (зіставної) операції. При цьому існує ряд застережень до відмінностей у застосуванні для оцінки операції з цінними та унікальними внесками.
	Метод розподілу прибутку		Здійснюється розподіл загального прибутку між сторонами контрольованої операції відповідно до частки внеску кожної із сторін. При цьому існує ряд недоліків у разі відсутності фінансових показників контрагентів-нерезидентів та необхідність коригування відмінностей ведення обліку.
	Інші методи	Інші	У розділі IV «Особливі міркування щодо нематеріальних активів» Настанов ОЕСР зазначається, що для операцій з нематеріальними активами, у разі неможливості застосування п'яти основних методів, допускається оцінка за методикою зіставної оцінки вартості на основі розрахунку поточної (дисконтованої) вартості майбутніх грошових потоків
ПКУ [6]	Метод ПНЦ	Без поділу	Вітчизняне законодавство встановлює методи трансфертного ціноутворення, рекомендовані Настановами ОЕСР, проте має низку особливостей, зокрема імперативне застосування методу ПНЦ завдяки розширеним правилам його використання для операцій із сировинними товарами; наявність пріоритетності методів, що передбачає поетапний перегляд кожного методу з обґрунтуванням неможливості застосування попереднього; виключення неможливості використання інших методів, за винятком оцінки вартості, яка може застосовуватися до операцій, що складно піддаються оцінці на основі розрахунку поточної (дисконтованої) вартості майбутніх грошових потоків.
	Метод ціни перепродажу		
	Метод «витрати плюс»		
	Метод чистого прибутку		
	Метод розподіленого прибутку		

Джерело: сформовано авторами на основі [6, 7].

За результатами дослідження Світового банку «Трансфертне ціноутворення та економіка, що розвивається: Посібник для політиків і практиків» (анг. Transfer Pricing and Developing Economies: A Handbook for Policy Makers and Practitioners) [8], більшість країн у межах своїх юрисдикцій

при імplementації методів трансфертного ціноутворення та впровадженні механізмів податкового контролю за контрольованими операціями використовують Настанови ОЕСР та Рекомендації ООН. Україна не є винятком. Так, у 2013 році, за консультаційної підтримки фіскального комітету ОЕСР, Податковим кодексом України були впроваджені правила контролю за трансфертним ціноутворенням, які передбачають використання підходів відповідно до Настанов ОЕСР.

Тому постає необхідність визначення особливостей застосування методів трансфертного ціноутворення на основі світової практики. Це завдання є особливо актуальним з огляду на євроінтеграційні процеси України та глобалізацію світової економіки, оскільки дозволить виявити спільні риси, відмінності і специфічні підходи до застосування методів трансфертного ціноутворення та особливості різних юрисдикцій, в яких здійснюють діяльність учасники групи (табл. 2). Аналіз використання методів трансфертного ціноутворення відповідно до законодавчого регулювання в різних країнах світу представлено в таблиці 2.

Таблиця 2. Аналіз використання методів трансфертного ціноутворення в країнах світу

№ з/п	Категорія методів	Країни	Особливості застосування
1.	П'ять методів відповідно до Настанов ОЕСР без можливості використання інших методів	<i>Болгарія, Чехія, Данія, Німеччина, Греція, Італія, Латвія, Мальдіви, Нідерланди, Румунія, Словенія, Туніс, Хорватія, Домініканська Республіка, Панама, Косово, Об'єднане Королівство Великої Британії, Колумбія, Сенегал.</i>	У національному законодавстві закріплено використання п'яти основних методів трансфертного ціноутворення відповідно до Настанов ОЕСР (ПНЦ, ціна перепродажу, «витрати плюс», метод чистої прибутку, метод розподілу прибутку) без дозволу використовувати інші методи.
2.	П'ять методів відповідно до Настанов ОЕСР та можливість використання інших методів	<i>Єгипет, Нова Зеландія, Китай, Корея, Кенія, Коста-Ріка, Грузія, Індія, Ізраїль, Бразилія (з 2023 року), Чилі, Аргентина, Перу, Уругвай, Албанія, Боснія і Герцеговина, Естонія, Угорщина, Ісландія, Іспанія, Ірландія, Литва, Ліберія, Ліхтенштейн, Польща, Португалія, росія, Словацька Республіка, Швейцарія, Туреччина, Нігерія, Шрі-Ланка, Ямайка, Японія, Сполучені Штати Америки.</i>	Законодавство допускає використання інших методів за умови їх відповідності принципу «витягнутої руки» або в разі неможливості застосування базових методів відповідно до Настанов ОЕСР. У деяких країнах (напр., Китай, Індонезія та інші) дозволяється використання і інших методів оцінки нематеріальних активів. У Єгипті дозволено як альтернативу застосовувати метод формульного розподілу, що не відповідає принципу «витягнутої руки».

Продовження таблиці 2

№ з/п	Категорія методів	Країни	Особливості застосування
3.	П'ять методів відповідно до Настанов ОЕСР з прямим посиланням на Настанови у вітчизняному законодавстві	Австралія, <i>Австрія</i> , <i>Бельгія</i> , Канада, <i>Франція</i> , <i>Фінляндія</i> , <i>Швеція</i> , <i>Мальта</i> , <i>Люксембург</i> , Південна Африка, Сейшельські острови.	Законодавство або рекомендаційні матеріали прямо базуються на Настановах ОЕСР або існує посилання на окремі розділи. У багатьох країнах допускається використання «найбільш пріоритетного методу» відповідно до Настанов ОЕСР.
4.	П'ять методів відповідно до Настанов ОЕСР та наявні роз'яснення їх застосування національними настановами	Сінгапур, <i>Данія</i>	У Сінгапурі та Данії є власні практичні рекомендації щодо трансфертного ціноутворення, які включають методи сформовані на основі Настанов ОЕСР, при цьому вітчизняне законодавство країни виключають можливість застосування інших методів
5.	П'ять методів відповідно до Настанов ОЕСР з можливістю використання інших методів та наявні роз'яснення їх застосування за національними настановами	Саудівська Аравія, Малайзія, Єгипет, Ямайка	Законодавство Саудівської Аравії, Малайзії, Єгипту та Ямайки встановлює методи трансфертного ціноутворення відповідно до Настанов ОЕСР. Водночас їхнє практичне застосування визначається національними настановами щодо трансфертного ціноутворення
6.	П'ять методів відповідно до Настанов ОЕСР та розширені правила для операцій з сировинними товарами	Україна, Індонезія, Аргентина, Парагвай, Перу, Уругвай, Норвегія, Гондурас, Мексика, <i>Данія</i>	Законодавство базуються на Настановах ОЕСР та п'яти рекомендованих методах. Однак національним законодавством визначено використання методу порівняльної неконтрольованої ціни (ПНЦ) для сировинних товарів у вигляді обов'язкового або найбільш доцільного. У деяких країнах (напр., Норвегія та Парагвай) додатково враховуються ціни на відкритих ринках або біржах на основі стандартної ціни (орг. «Normpris»). Перелік сировинних товарів кожна країна визначає самостійно.
7.	Інша кількість методів відповідно до Настанов ОЕСР	Ангола, Папуа Нова Гвінея	У законодавстві Папуа Нової Гвінеї не визначено перелік методів, проте податкові органи схвалюють використання методів, рекомендованих Настановами ОЕСР. Законодавство Анголи відповідає методичним рекомендаціям ОЕСР, та встановлює три методи (ПНЦ, ціни перепродажу та «витрати плюс»).

Джерело: складено автором на основі [9, 10].

За результатами аналізу даних таблиці 2 можна стверджувати, що більшістю країн імплементовано методи трансфертного ціноутворення відповідно до Настанов ОЕСР. Лише незначна кількість країн застосовує додаткові методи трансфертного ціноутворення, що також не виключено

рекомендаціями ОЕСР. Особливо це стосується операцій, які важко оцінити, наприклад, операції з унікальними нематеріальними активами, реструктуризацією бізнесу, або випадків, де існують певні винятки. Так, у Єгипті національне законодавство передбачає використання методів трансфертного ціноутворення рекомендованих ОЕСР для підтвердження відповідності принципу «витягнутої руки». Водночас, у разі неможливості застосування цих методів, законодавство дозволяє використовувати формульний підхід, який передбачає розрахунок величини прибутку за формулою.

Відповідно до проведеного групування, деякі країни належать до кількох категорій. Наприклад, у Данії законодавчо закріплено п'ять методів трансфертного ціноутворення відповідно до Настанов ОЕСР без можливості використання інших методів. Водночас існують національні настанови, що роз'яснюють практичну реалізацію законодавчих правил. Крім того, через дію спеціального податкового законодавства, яке регулює ціноутворення на діяльність, пов'язану з видобутком нафти й газу, у країні запроваджено розширені вимоги щодо операцій із сировинними товарами.

Зважаючи на євроінтеграційні процеси України, особливо актуальним є дослідження законодавчого регулювання європейських країн (виділених в таблиці 2 курсивом), які застосовують різні підходи до трансфертного ціноутворення: одні обмежуються лише базовими методами ОЕСР (Болгарія, Чехія, Данія, Німеччина, Греція, Італія, Латвія, Нідерланди, Румунія, Словенія та Хорватія), інші допускають альтернативні методи за певних умов (Естонія, Угорщина, Іспанія, Ірландія, Литва, Польща, Португалія та Словацька Республіка), а окремі прямо посилаються на Настанови ОЕСР у законодавстві (Австрія, Бельгія, Франція, Фінляндія, Швеція, Мальта та Люксембург). Однак варто зазначити, що у 2023 році Європейською комісією запропоновано проєкт Директиви ЄС щодо трансфертного ціноутворення [11], яка спрямована на врегулювання національних правил контролю за трансфертним ціноутворенням в європейських країнах, з відповідною

кодифікацією принципу «витягнутої руки» та пряму інтерпретацію Настанов ОЕСР в законодавстві ЄС. Це свідчить про поєднання стандартизованих і гнучких підходів до контролю за трансфертним ціноутворенням.

Окремою важливою особливістю, яку слід враховувати, є специфічні правила щодо сировинних товарів, рекомендовані ОЕСР у межах ініціативи кроків 8–10 «Удосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням» Плану дій BEPS (Плану дій з протидії розмиванню бази оподаткування та переміщенню прибутку). Зважаючи на те, що характерною рисою вітчизняного податкового законодавства є імперативне застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни до операцій із сировинними товарами, у разі вибору іншого методу трансфертного ціноутворення компанія повинна обґрунтувати неможливість використання цього методу. Крім того, необхідно надати детальну інформацію про всіх учасників ланцюга постачання таких товарів – від виробника (постачальника) до першої непов’язаної особи [6].

М.О. Мішин зазначає [12], що удосконалення національного законодавства в частині контролю за трансфертним ціноутворенням, здійснене у 2020 році, загалом не відрізняються від міжнародних рекомендацій ОЕСР. Однак характерною рисою національних норм є більш детальне регулювання та конкретизація податкових правил у порівнянні з Настановами ОЕСР. Але вітчизняне законодавство, в якому існують специфічні правила, не є унікальним. У таких країнах, як Індонезія, Аргентина, Парагвай, Перу, Уругвай, Данія, Гондурас і Мексика, також встановлено перелік сировинних товарів, що підлягають спеціальному регулюванню. У Норвегії «нормативна ціна» застосовується при здійсненні контролю за ціноутворенням на сиру нафту, причому це стосується не лише контрольованих операцій із пов’язаними особами.

Враховуючи наявність значного «масиву» нормативно-правових актів у вітчизняному законодавстві та відсутність практичної реалізації окремих процедур трансфертного ціноутворення, зокрема механізму попереднього

узгодження ціноутворення, однією з ключових негативних характеристик є недостатній рівень методичного забезпечення практичного застосування окремих норм і деталізації переваг та недоліків методів трансфертного ціноутворення, включаючи застосування коригувань для підвищення надійності економічного аналізу та інше.

Недоліком також є відсутність імплементації у вітчизняному законодавстві прямих посилань на Настанови ОЕСР, що притаманно для ряду європейських країн (Австрія, Бельгія, Франція, Фінляндія, Швеція, Мальта, Люксембург). При цьому, зменшити вплив відсутності методичного забезпечення застосування правил трансфертного ціноутворення може наявність національних настанов, що роз'яснюють практичну реалізацію законодавчих норм із врахуванням вітчизняної специфіки, як це впроваджено, наприклад, у Сінгапурі, Малайзії, Саудівській Аравії, Єгипті, Данії чи Ямайці.

За результатами аналізу міжнародного нормативного регулювання контролю за трансфертним ціноутворенням, вважаємо за доцільне рекомендувати розробити та запровадити «Настанови трансфертного ціноутворення України», які дозволять гармонізувати законодавчі вимоги України до законодавства Європейського Союзу та міжнародних підходів щодо здійснення податкового контролю шляхом роз'яснення чинних законодавчих норм та сприятимуть зменшенню рівня податкової невизначеності для платників податків і контролюючих органів. Зважаючи на важливість формування практичних рекомендацій щодо трансфертного ціноутворення у нормативному регулюванні та визначення місця вітчизняних настанов, комплексна модель нормативно-правового регулювання та методичного забезпечення трансфертного ціноутворення в Україні з метою підвищення ефективності контролю у цій сфері буде мати вигляд, як представлено на рис.1.

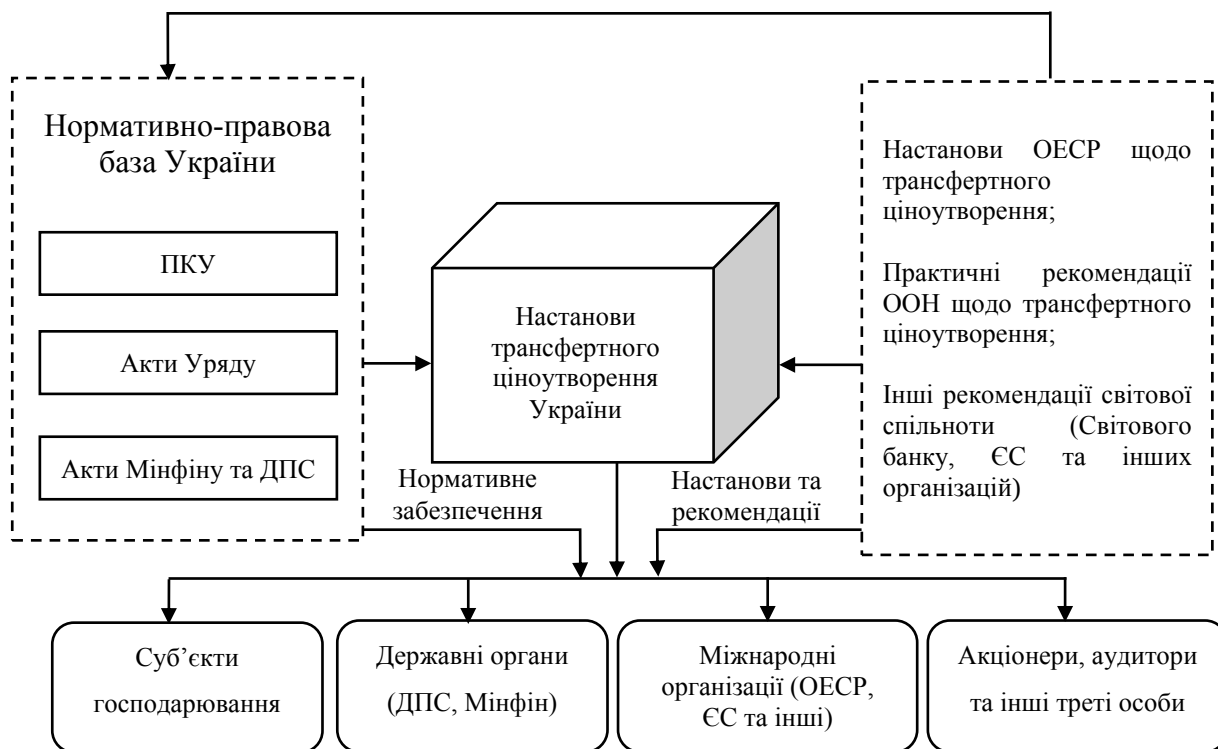

Рис. 1. Комплексна модель нормативно-правового регулювання трансфертного ціноутворення в Україні

Джерело: запропоновано автором.

Запропонована модель здатна враховувати постійні зміни та доповнення до законодавчого регулювання контролю за трансфертним ціноутворенням, а також нівелювати можливі законодавчі колізії й прогалини, що призводять до неоднозначного тлумачення нормативних положень. Вона сприятиме ширшому розумінню національної практики трансфертного ціноутворення, враховуватиме положення Настанов ОЕСР і рекомендації світових організацій та забезпечуватиме гармонізацію вітчизняного законодавства з європейськими стандартами в межах євроінтеграційного процесу України та сприятиме формуванню інвестиційного клімату для нових МГК.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами аналізу проведено групування методів трансфертного ціноутворення, які дозволяють суб'єктам політики трансфертного ціноутворення здійснювати оцінку умов контрольованих операцій відповідно

до принципу «витягнутої руки». Аналіз законодавчих норм різних країн показав, що більшість держав для цілей оподаткування в тій чи іншій мірі використовують методи трансфертного ціноутворення відповідно до Настанов ОЕСР. Проте, враховуючи специфіку національного законодавства та галузеві особливості, застосування цих методів часто супроводжується імплементацією спеціальних правил, які певним чином захищають економічні інтереси окремих юрисдикцій.

У зв'язку з цим, при формуванні політики трансфертного ціноутворення суб'єктам, які є членами міжнародної групи компаній, необхідно враховувати особливості вибору методу трансфертного ціноутворення, пріоритетність його застосування та специфічні правила, що діють щодо сировинних товарів. Це є важливим для забезпечення ефективної діяльності групи компаній, оптимізації податкового навантаження серед її учасників шляхом проведення порівняльного аналізу законодавчого регулювання та врахування відмінностей у податковому плануванні кожного із учасників групи.

Дослідження вітчизняної практики та міжнародного досвіду застосування методів трансфертного ціноутворення, а також виявлення специфічних особливостей національного законодавства аналізованих країн дозволили запропонувати комплексну модель нормативно-правового регулювання та методики застосування трансфертного ціноутворення в Україні, враховуючи практику Сінгапуру, Малайзії та Саудівської Аравії. Використання такої моделі дозволить швидко та адекватно реагувати на постійні зміни у податковому законодавстві та інших нормативно-правових документів, що регулюють контроль за трансфертним ціноутворенням. Запровадження таких рекомендацій сприятиме узгодженню підходів до визначення відповідності умов контрольованих операцій принципу «витягнутої руки» та забезпечить ефективне функціонування учасників групи компаній у різних юрисдикціях, що є ключовим аспектом формування єдиної політики трансфертного ціноутворення МГК та залучення іноземних інвестицій.

Література:

1. Atanasov, A. Financial Accounting Aspects of Transfer Pricing. *Electronic Journal «Economics and Computer Science»*. Issue 2, 2019. URL: https://eknigibg.net/Volume5/Issue2/spisanie-br2-2019_pp.20-38.pdf
2. Муравський О.Ю. Проблеми облікової оцінки операцій трансфертного ціноутворення. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: збірник тез за результатами роботи VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (26 жовтня 2023 року, м. Полтава). Полтавський державний аграрний університет. Полтава. 2023. С. 236-239
3. Hrvoje Perčević & Mirjana Hladika. Application of transfer pricing methods in related companies in Croatia. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*. 2017. 30:1. pp. 611-628. DOI: <https://doi.org/10.1080/1331677X.2017.1305779>
4. Сапрунова О., Курілов Є., Кругляк В. та Мішин М. Трансфертне ціноутворення 2018. *Вісник офіційно про податки*. За заг. ред. М. М. Данилюк. Київ: ДП «СВЦ», 2018. 80 с. URL: <https://web.archive.org/web/20211023091051/http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005531-rozdil-8-metodi-tts>
5. Титенко Л.В., Богдан С.В. Трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 64. № 3. С. 87-95. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu_2020.03
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755 VI // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13-14. № 15-16, № 17, ст. 112. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. Paris: OECD. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>
8. Cooper, J. Fox, R., Loeprick, J., & Mohindra, K. Transfer Pricing and Developing Economies. A Handbook for Policy Makers and Practitioners. World Bank, Washington, D.C. 2016. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/230331483627135642/Transfer-pricing-and-developing-economies-a-handbook-for-policy-makers-and-practitioners>

9. OECD Transfer Pricing Country Profiles: website.
URL: <https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/transfer-pricing-country-profiles.htm#tpcountryprofiles>
10. EY Worldwide Transfer Pricing Reference Guide 2022-23. EY: website.
URL: <https://go.ey.com/3TS1FdM>
11. European Commission. Proposal for a Council Directive on transfer pricing, Strasbourg. 2023. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-09/COM_2023_529_1_EN_ACT_part1_v7.pdf
12. Мішин М. О. Трансфертне ціноутворення за операціями із сировинними товарами: міжнародні стандарти та національні правила. *Сучасні проблеми права та інноваційної економіки: зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України №3 за матеріалами інтернет-конференції, 26 березня 2021 року*. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України. 2021. С. 126-135

References

1. Atanasov, A. (2019), “Financial Accounting Aspects of Transfer Pricing”, *Electronic Journal «Economics and Computer Science»*, vol. 2, available at: https://eknigibg.net/Volume5/Issue2/spisanie-br2-2019_pp.20-38.pdf (Accessed 3 February 2025).
2. Muravskiy O.Yu. (2023), “ Problems of accounting valuation of transfer pricing operations”, *Bukhhalterskyi oblik, kontrol ta analiz v umovakh instytutsiinykh zmin: zbirnyk tez za rezultatamy roboty VI Vseukrainskoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii* [Accounting, control and analysis in the context of institutional changes: a collection of abstracts based on the results of the VI All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference], Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine, pp. 236-239.
3. Perčević, H. & Hladika, M. (2017), “Application of transfer pricing methods in related companies in Croatia”, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, vol. 30:1, pp. 611-628, DOI: <https://doi.org/10.1080/1331677X.2017.1305779>.
4. Saprunova, O., Kurilov, Ye., Kruhliak, V. and Mishyn, M. (2018), “Transfer pricing 2018”, *Visnyk ofitsiino pro podatky*, pp. 80, available at: <https://web.archive.org/web/20211023091051/http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005531-rozdil-8-metodi-tts> (Accessed 4 February 2025).

5. Tytenko L.V. and Bohdan S.V. (2020) “Transfer pricing as a management accounting tool”, *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 3, no. 64, pp. 87-95, DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03.

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Tax Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 4 February 2025).

7. OECD (2022), Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations, OECD, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>.

8. Cooper, J. Fox, R., Loeprick, J., & Mohindra, K. (2016), “Transfer Pricing and Developing Economies. A Handbook for Policy Makers and Practitioners”, World Bank, Washington, D.C., available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/230331483627135642/Transfer-pricing-and-developing-economies-a-handbook-for-policy-makers-and-practitioners> (Accessed 4 February 2025).

9. OECD, “Transfer Pricing Country Profiles: website”, available at: <https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/transfer-pricing-country-profiles.htm#tpcountryprofiles> (Accessed 9 February 2025).

10. EY (2024), “Worldwide Transfer Pricing Reference Guide 2022-23”, EY: website, available at: <https://go.ey.com/3TS1FdM> (Accessed 4 February 2025).

11. European Commission. (2023), “Proposal for a Council Directive on transfer pricing”, Strasbourg, available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-09/COM_2023_529_1_EN_ACT_part1_v7.pdf (Accessed 4 February 2025).

12. Mishyn, M. O. (2021), “Transfer pricing in commodity transactions: international standards and national rules”, *Suchasni problemy prava ta innovatsiinoi ekonomiky: zb. nauk. prats NDI PZIR NAPrN Ukrainy №3 za materialamy internet-konferentsii* [Modern problems of law and innovation economy: collection of scientific works of the Research Institute of Law and Innovation of the National Academy of Sciences of Ukraine vol. 3 based on the materials of the Internet conference], NDI PZIR NAPrN Ukrainy, Kharkiv, Ukraine, pp. 126-135.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2025 р.